ॐ

तैत्रिय उपानिषतम्

<u>शान्ति पाठः</u>

ॐ सह नो भवतु सह नौ भुनक्तु सह वीर्यं करवावहै तेजस्वीनावतीदमस्तु मािवद्विषावहै

ॐ शान्तिः शान्तिः शान्तिः

ॐ शं नो मित्रः शं वरूणः शं नो भवत्वर्यमान शं न इन्द्रो बृहस्पतिः शं नो विष्णुरूरूक्रम नमो ब्रहमणे नमस्ते वायो त्वमेव प्रत्यक्षं प्रहमासि त्वमेव प्रत्यक्षं ब्रहम वदिष्यामि ऋतं वदिष्यामि सत्यं वदिष्यामि तन्मामवतु तद्वक्तारमवतू अवतु माम् अवतु वक्तारम्

ॐ शान्तिः शान्तिः शान्तिः

<u>शीक्षां वल्लि</u>

ॐ शीक्षां व्याख्यास्यामः वर्णः स्वरः मात्रा बलम् साम शन्तानः इत्युक्तः शीक्षाध्यायः सह नौ यशः सह नौ ब्रहमवर्चसम् अथातः संहिताया उपनिषदम् व्याख्यास्यामः

पञ्चस्वधिकरणेषु अधिलोकमधिज्यौतिषमधिविहममधिप्रजमध्यात्मम् ता महासंहिता इत्याचक्षते

अथाधिलोकम् । पृथिवी पूर्वरूपम् । टयौरूत्तर रूपम ।
आकाशः सन्धिः । वायुः सन्धानम् । इत्यधिलोकम् ।

अथाधिज्योतिषम्

अग्निः पुर्व रूपम् ़। आदित्य उत्तररूपम् । आपः संधिः ।
वैटयुतस्संधानम् । इत्यधिज्यौतिषम् ।

अथाधिविढयम् ।

आचार्यः पुर्व रूपम् ़। अन्तेवास्युत्तरूपम् ।विढया संधिः । प्रवचनं संधानम् ।
इत्यधिविढयम् ।

अथाधिप्रजम्

माता पुर्व रूपम् ़।पितोत्तररूपम् । प्रजा संधिः । प्रजननं संधानम् । इत्यधिप्रजम् ।

अथाध्यात्मम् । अधरा हनुः पुर्व रूपम् । उत्तरा हनु उत्तर रूपम् वाक्संधिः
जिहवा संधानम् । इत्य्ध्यात्मम् ।

इतीमा महासंहिताः य एवमेता महासंहिता व्यख्याता वेद । संधीयते प्रजया पशुभिः ।
ब्रहमवर्चसेनाढयेन सुवर्ग्येण लोकेन ।

यश्छन्दसामृषभो विश्वरूपः । छन्दोभयोऽध्यमृतात्संबभूव । स मेन्द्रो मेधया स्पृणोतु ।
अमृतस्य देव धारणो भूयासम् । शरीरं मे विचर्षणम् । जिहवा मे मधुमत्तमा ।
कर्णाभयां भूरिवि श्रुवम् । बहमणाः कोशेऽसि मेधया पिहितः । श्रुतं मे गोपाय ।

आवहन्ती वितन्वाना कुर्वाणाऽचीरमात्मनः । वासांसि मम गावश्च ।
अन्नपाने च सर्वदा । ततो मे श्रियमहवह । लोमशां पशुभिः सह स्वाहा ।

आ मा यन्तु ब्रहमचारिणः स्वाहा । वि माऽऽ यन्तु ब्रहमचारिणः स्वाहा ।
प्रमाऽऽ यन्तु ब्रहमचारिणः स्वाहा ।दमा यन्तु ब्रहमचारिणः स्वाहा ।
शमा यन्तु ब्रहमचारिणः स्वाहा ।

यशो जनैऽसानि स्वाहा । श्रेयान्वस्यसोऽसानि स्वाहा ।

तं त्वा भग प्रविशानि स्वाहा । स मा भग प्रविश स्वाहा ।
तस्मिन्सहस्र शाखे निभगाऽहं तवयि मृजे स्वाहा ।
यथाऽऽपः प्रवताऽऽयन्ति । यथा मासा अहर्जरम् । एवं मां ब्रहमचारिणः ।
धतरायन्तु सर्वतः स्वाहा । प्रतिवेशोऽसि प्र मा भाहि । प्र मा पढयस्व ।

भूर्भुवः सुवरिति वा एतास्तिस्रो व्याहृतय्
तासामुहस्मैतां चतुर्थम् । माहाचमस्यः प्रवेदयते । मह इति । तद ब्रहमा ।
स आत्मा । अङगान्यन्या देवताः ।

भूरिति वा अयं लोकः । भुव इत्य्न्तरिक्षम्। सुवरित्य्सो लोकेः ।
मह इत्यादित्यः । आदित्येव वाव सर्वे लोका महीयन्ते ।

भूरिति वा अग्निः । भुव इति वायुः। सुवरित्यादित्य : ।
मह इति चन्द्रमा : । चन्द्रमसा वाव सर्वाणि ज्योतींषि महीयन्ते ।

भूरिति वा ऋचः । भुव इति समानि :। सुवरिति यजूंषि : ।

मह इति ब्रह्मा : । ब्रह्मणा वाव सर्वे वेदा महीयन्ते ।

भूरिति वाप्राणः । भुव इत्यपानः। सुवरिति व्यानः ।
मह इत्यन्नम् : । अन्नेन वाव सर्वे प्राणा महीयन्ते ।

ता वा एताश्चतुर्धा । चतस्रश्चतस्रो व्याहृतयः।
ता यो वेद । स वेद ब्रह्म । स ऽस्मै देवा बलिमावहन्ति।
स य एषोऽन्तहृ्ुदय आकाशः । तस्मिन्नयं पुरूषो मनोमयः ।
अमृतो हिरण्मयः ।

अन्तरेण तालुके य एष स्तन इवावलम्बते
सेन्द्रयोनिः यत्रासो केशान्दो विवर्तते व्यपोह्य् शिर्षकपाले

भूरित्य्ग्नौ प्रतितिष्ठति भुव इति वायौ सुवरित्यादित्ये मह् इति ब्रह्मणि
आप्नोति स्वाराज्यम् आप्नोति मनसस्पतिम् वाक्पति
श्चक्षुप्पतिः श्रोत्रपति विज्ञानपतिः एतत्ततो भवति
आकाशशरीरं ब्रह्मा सत्यात्मप्राणरामं मन आनंन्दस्
शान्तिसमृद्धममृतम् इति प्राचिनयोग्योपास्स्व

पृथिव्यन्तरिक्षं दयौर्दिशोऽवान्तरदिशाः अग्निर्वायुरादित्यश्चन्द्रमा नक्षत्राणि
आप ओषधयो वनस्पतय आकाश आत्मा इत्यधिभूतम् अथाध्यात्मम् प्राणो
व्यानोऽपान उदानः समानः चक्षः श्रोत्रं मनो वाक्त्वक् चर्म मांसं स्नावास्थि मज्जा
एतदधिविधाय ऋषिरवोचत् पाङ्क्तं वा इदं सर्वम् पाङ्क्तेनैव पाङ्क्तं स्पृणोतीति

ओमिति ब्रह्म ओमितीदं सर्वं ओमित्येतदनुकृति
ह स्म वा अप्यो श्रावयतश्रावयन्ति ओमिति सामानि गायन्ति
ओंशोमिति शस्त्राणि शंसन्ति ओमित्यध्वर्युः
प्रतिगरं प्रतिगृणाति ओमिति ब्रह्मा प्रसौति
ओमित्यग्निहोत्रमनुजानाति ओमिति ब्राह्मणः
प्रवक्षयन्नाह ब्रह्मोवाप्नवानीति ब्रह्मैवोपाप्नोति

ऋतञ्च स्वाध्यायप्रवचने च   सत्यञ्च स्वाध्यायप्रवचने च
तपश्य स्वाध्यायप्रवचने च दमश्य स्वाध्यायप्रवचने च शमश्य स्वाध्यायप्रवचने च
अगन्यश्च स्वाध्यायप्रवचने च अग्निहोत्रञ्च स्वाध्यायप्रवचने च अतिथयश्च
स्वाध्यायप्रवचने च मानुषञ्च स्वाध्यायप्रवचने च प्रजा च स्वाध्यायप्रवचने च प्रजनश्च
स्वाध्यायप्रवचने च प्रजतिश्च स्वाध्यायप्रवचने च सत्यमिति सत्यवचा राथीतरः
तप इति तपोनित्यः पौरूशिष्टिः स्वाध्यायप्रवचने एवेति नाको मौद्रल्यः तद्धि तपस्तद्धि तपः

अहं वृक्षस्य रेरिवा कीर्तिः पृष्ठं गिरेरिव ऊर्ध्वपवित्रो वाजनीय स्वमृतमस्मि द्रविणं
सवर्चसम् सुमेधा अमृतोक्षितः इति त्रिशङगो वेदानुवचनम्

वेदमनूच्याऽऽचायोऽन्तेवासिनमतुशास्ति सत्यं वद धर्मञ्चर स्वाध्यायान्मा प्रमदः
आचार्याय प्रियं धनमाहृत्य   प्रजतन्तुं मा व्यवच्छेत्सीः

सत्यान्न प्रमदितव्यम् धर्मान्न प्रमदितव्यम्   कुशलान्न प्रमदितव्यम्
भूत्यै न प्रमदितव्यम्   स्वाध्यायप्रवचनाभ्यां न प्रमदितव्यम् देवपितृ कार्याभ्यां न
प्रमदितव्यम्

मातृ देवो भव पितृ देवो भव आचार्य देवो भव अतिथि देवो भव

यान्यनवदयानि कर्माणि तानि सेवितव्यानि नो इतराणि
यान्यस्माकं सूचरितानि तानि त्वयोपास्यानि नो इतराणि

ये के चास्मच्छेयांसो ब्राहमणाः तेषां त्वयाऽऽसनेन प्रश्वसितव्यम्
श्रद्धया देयम् अश्रद्धयाऽदेयम् श्रिया देयम् हृिया देयम् भिया देयम् संविदा देयम्

अथ यदि ते कर्मविचिकित्सा वा वृत्त विचिकित्सा वा सयात्
ये तत्रं ब्राहमणाः संमर्शिनः युक्ता आयुक्ताः अलूक्षा धर्मकामास्स्युः
यथा ते तत्र वर्तेरन् तथा तत्र वर्तेथाः
अथाभ्यास्व्यातेषु ये तत्र ब्राहमणाः
सम्मर्शिनः युक्ता आयुक्ताः अलूक्षा धर्मकामास्स्युः
यथा ते तत्र वर्तेरन् तथा तत्र वर्तेथाः

एष आदेशः एष उपदेशः एषा वेदोपनिषत् एतदनुशासनम् एवमुपासितव्यम् एव़मुचैतदुपास्यम्

ॐ शं नो मित्रः शं वरूणः शं नो भवत्वर्यमान शं न इन्द्रो बृहस्पतिः शं नो विष्णुरूरूक्रम नमो ब्रहमणे नमस्ते वायो त्वमेव प्रत्यक्षं प्रहमासि त्वमेव प्रत्यक्षं ब्रहम वादिषम् ऋतं वादिषम् सत्यं वादिषम् तन्मामावीत् तदवक्तारमावीत् आवीनमाम् आवीद्वक्तारम्

ॐ सह नो भवतु सह नौ भुनक्तु सह वींयं करवावहै तेजस्वीनावतीदमस्तु माविद्विषावहै

ॐ शान्तिः शान्तिः शान्तिः

इति तैत्रीय उपनिषति शीक्षा वल्लि समाप्ता

आनन्त वल्लि

ॐ सह नो भवतु सह नौ भुनक्तु सह वींयं करवावहै तेजस्वीनावतीदमस्तु माविद्‌विषावहै
ॐ शान्तिः   शान्तिः शान्तिः

ॐ ब्रहमविदाप्नोति परम्   तदेषऽप्युक्ता सत्यं ज्ञानमनंतम् ब्रहम
यो वेद निहितं गुहायां परमे वयामन् सोऽश्नुते सर्वान् कामान्त्सह ब्राहमणा विप्रश्चितेति

तसमाद्‌वा एतस्मदात्मन आकाशः संभूतः आकाशद्‌वायुः वायोरग्निः अग्नेरापः
अदभयः पृथिवी पृथिव्या ओषधयः   ओषधीभ्योन्न्म् अन्नात्पुरूषः

स वा एष पुरूषोऽन्त्ररसमयः तस्येदमेव शिरः अयं दक्षिणः पक्षः
अयमुत्तरः पक्षः अयं आत्मा इदं पुच्छं प्रतिष्ठा तदपयेष श्लोको भवति

अन्नाद्‌वै प्रजाः प्रजायन्ते याः काश्च पृथिवी श्रिताः
अथो अन्नेनैव जीवन्ति अथैन्नदपि यनत्यन्ततः
अन्न हि भूतानां ज्येष्ठम् तस्मात् सर्वौषध्मुच्यते
सर्व वै तेऽन्नमाप्नुवन्ति ये ऽन्न ब्रहमोपासते
अन्न हि भुतानां ज्येष्ठम् तसमात सर्वषधमुच्यते
अन्नाद भूतानि जयन्ते जातान्यन्नेन वर्धन्ते
अदयतेऽत्ति च भूतानि तसमादन्नं तदुश्यतेति
तस्माद्‌वा एतस्मादन्नरसमयात् अनयोऽन्तर आत्मा प्राणमयः
तेनैष पूर्णः स वा एष पुरूषविध एव तस्य पुरूषविधताम् अन्वयं पुरूषविधः
तस्य प्राण एव श्रिः व्यानो दक्षिणः पक्षः अपान उत्तरः पक्षः आकाश आत्मा
पृथिवी पुच्छं प्रतिष्ठा तदप्येष श्लोको भवति

प्राणं देवा अनु प्राणन्ति मनुष्याः पशवश्च ये
प्राणो हि भूतानमायुः तस्मात् सर्वायुषमुच्यते
सर्वमेव त आयुर्यन्ति ये प्राणां ब्रहमोपासते
प्राणो हि भूतानमायुः तस्मात् सर्वायुषमुच्यत इति
तस्यैष एव शारीर आतमा यः पूर्वस्य

तस्माद्वा एतस्मात् प्राणमयात् अन्योऽन्तर आत्मा मनोमयः
तेनैष पूर्णः स वा एष पुरूषविध एव तस्य पुरूषविधताम् अन्वयं पुरूषविधः
तस्य यजुरेव शिरः ऋग्दक्षिणः पक्षः सामोत्तरः पक्षः
आदैश आतमा अथर्वाग्ङिरसः पुच्छं प्रतिष्ठा
तदप्येष श्लोको भवति

यतो वाचो निवर्तन्ते अप्राप्य मनसा सह आनन्दं ब्रहमणो विद्वान् न बिभेति कदाचनेति
तस्यैष एव शारीर आतमा यः पूर्वस्य

तस्माद्वा एतस्मनोमयात अन्योऽन्तर आत्मा विज्ञानमयः
तनैष पूर्णः स वा एष पुरूषविध एव   तस्य पुरूषविधताम्
अन्वयं पुरूषविधः तस्य श्रद्वैव श्रिः ऋतं दक्षिणः पक्षः सत्यमुत्तरः पक्षः
योग आत्मा महः पुच्छं प्रतिष्ठा तदप्येष श्लोको भवति

विज्ञानं यज्ञं तनुते कर्माणि तनुतेऽपि च विज्ञानं देवाः सर्वे
ब्रहम ज्येष्ठमुपासते विज्ञानं ब्रहम चेद्वेद तस्माच्चेत्र प्रमाद्यति
शरीरे पाप्मनो हित्वा सर्वान्कामान् समश्नुत इति तस्यैष एव शारीर आतमा यः पूर्वस्य

तस्माद्वा एतस्माद्विज्ञानमयात्
अन्योऽन्तर आत्माऽऽनन्दमयः तेनैष पूर्णः
स वा एष पुरूषविध एव तस्य पुरूषविधताम्
अन्वयं पुरूषविधः तस्य प्रियमेव शिरः   मोदो दक्षिणः पक्षः
प्रमोद उत्तरः पक्षः आनन्द आत्मा ब्रहम पुच्छं प्रतिष्ठा
तदप्येष श्लोको भवति

असन्नेव स भवति असद्ब्रहमेति वेद चेद् अस्ति ब्रहमेति चेद्वेद सन्तमेनं
ततो विदुरिति तस्यैष एव शारीर आत्मा यः पूर्वस्य

अथातोऽनुप्रश्नाः उताविद्वानमुं लोकं प्रत्य
कश्र्च्न गच्छती 3 आहो विद्वानमुं लोकं प्रेत्य कश्र्चित्समश्नुता 3 उ ।

सो ऽकामयत बहु स्यां प्रजयेयेति स तपोऽतप्यत स तपस्तप्त्वा

इदं सर्वमसृजत् यदिदं किञ्च तत्सृष्टवा तदेवानुप्राविशत्
तदनु प्रविश्य सच्च त्यच्चाभवत् निरूक्तं चानिरूक्तं च निलयनं चानिलयनं च
विज्ञानं चाविज्ञानं च सत्यं चानृतं च सत्यमभवत् यदिदं किञ्च वत्सत्यमित्याचक्षते
तदप्येष श्लोको भवति

असद्वा इदमग्र आसीत् ततो वै सदजायत तदात्मानं स्वयमकरूत
तस्मात्तत्सुकृतमुच्यत इति

यद्वै तत् सुकृतम् रसो वै सः रस ह्योवायं लब्ध्वाऽऽनन्दी भवति
को ह्येवान्यातकः प्राण्यात् यदेष आकाश आनन्दो न स्यात्
एष ह्येवऽऽनन्दयाति

यदा ह्येवैष एतस्मिन् ऽदृश्ये ऽनात्म्ये ऽनिकृते ऽनिलयने ऽभयं प्रतिष्ठां विन्तते
यदा ह्येवैष एतस्मिन्नुदरमन्तरं कुरूते अथ तस्य भयं भवति तत्वेव भयं विदुषोऽमन्वानस्य
तदप्येष स्लोको भवति

भीषाऽस्माद्वातः पवते भीषोदेति सूर्यः भीषाऽस्मादग्निश्र्चन्द्रश्र्च
मृत्युर्धावति पञ्चम इति

सैषाऽऽनन्दस्य मीमासा भवति
युवा स्यत्साधुयुवाऽध्यायकः आशिष्ठो दृढिष्ठो बलिष्ठः
तस्येयं पृथिवी सर्वा वित्तस्य पूर्णा स्यात्
स एको मानुष आनन्दः ते ये शतं मानुषा आनन्दाः स एको मनुष्यगन्धर्वाणामानन्दः
श्रोत्रियस्य चाकामहतस्य

ते ये शतं मनुष्यगन्धर्वाणामानन्दाः स एको देवगन्धर्वाणामानन्दः श्रोत्रियस्य चाकामहतस्य

ते ये शतं देवगन्धर्वाणामानन्दाः स एकः पितृणां चिरलोकलोकानामानन्दः श्रोत्रियस्य
चाकामहतस्य

ते ये शतं पितृणां चिरलोकलोकानामानन्दाः स एक आजानजानां देवानामानन्दः श्रोत्रियस्य चाकामहतस्य

ते ये शतं आजानजानां देवानामानन्दाः सए कः कर्मदेवानां देवानामानन्दः ये कर्मणा देवानपियन्ति श्रोत्रियस्य चाकामहतस्य
ते ये शतं कर्मदेवानां देवानामनन्दाः स एको देवानामानन्दः श्रोत्रियस्य चाकामहतस्य
ते ये शतं देवानामानन्दाः सए क इन्द्रस्याऽऽनन्दः श्रोत्रियस्य चाकामहतस्य
ते ये शतं इन्द्रस्याऽऽनन्दाः स एको बृहस्पतेरानन्दः श्रोत्रियस्य चाकामहतस्य
ते ये शतं बृहस्पतेरानन्दाः स एकः प्रजपतेरानन्दः श्रोत्रियस्य चाकामहतस्य
ते ये शतं प्रजपतेरानन्दाः स एको ब्रहमण आनन्दः श्रोत्रियस्य चाकामहतस्य
स यश्चायं पुरूषे यश्चासावादित्ये स एकः सय एवंवित्
अस्मल्लोकात्प्रेत्य एतमन्नमयमातमानमुपसङ्क्रामति
एतं प्राणमयमातमानमुपसङ्क्रामति एतं मनोमयमातमानमुपसङ्क्रामति
एतं विज्ञानमयमातमानमुपसङ्क्रामति एतमनन्दमयमातमानमुपसङ्क्रामति
तदप्येष श्लोको भवति

यतो वाचो निवर्तन्ते अप्राप्य मनसा सह आनन्दं ब्रहमणो विद्वान् न बिभेति कुतश्चनेति एत ह वाव न तपति किमह साधु नाकरवम् किमह पापमकरवमिति स य एवं विद्वानेते आत्मान स्पृणुते उभे हयेवैष एते आत्मानं स्पृणुते य एवं वेद इत्युपनिषत्

ॐ सह नो भवतु सह नौ भुनक्तु सह वीर्यं करवावहै तेजस्वीनावतीदमस्तु माविद्विषावहै

ॐ शान्तिः   शान्तिः शान्तिः

इति **<u>तैत्रीय उपनिषति</u>** आनन्द वल्लि समाप्ता

बृगु वल्लि

ॐ सह नो भवतु सह नौ भुनक्तु सह वींयं करवावहै तेजस्वीनावतीदमस्तु माविद्विषावहै

ॐ शान्तिः   शान्तिः शान्तिः

ॐ बृगुवै वारूणिः वरूणं पितरमुपससार
अधीहि भगवो ब्रहमेति तस्मा एतत्प्रोवाच
अन्नं प्राणं चक्षुः श्रोत्र मनो वाचमिति

त होवाच यतो व इमानि भूतानि जायन्ते
येन जातानि जीवन्ति यत्प्रयन्त्यभिसंविशन्ति तद्विजिज्ञासस्व तद् ब्रहमेति
स तपोऽतप्यत स तपस्तप्त्वा

अन्नं ब्रहमेति व्यजानात् अन्नादध्येव स्वल्विमानि
भुतानि जयन्ते अन्नेव जातानि जीवन्ति
अन्नं प्रयन्त्यभिसंविशन्तीति तद्विज्ञाय
पुनरेव वरूणं पितरमूपससार अधीहि भगवो ब्रहमेति
त होवाच तपसा ब्रहम विजिज्ञासस्व तपो ब्रहमति
स तपोऽतप्यत स तपस्तप्त्वा

प्राणो ब्रहमेति व्यजानात् प्रराणादध्येव खल्विमानि भूतानि जायन्ते
प्राणेन जातानि जीव्न्ति प्राणं प्रय्न्त्यभिसंविशन्तीति
तद्विज्ञाय पुनरेव वरूणं पितरमूपससार अधीहि भगवो ब्रहमेतित होवाच तपसा ब्रहम
विजिज्ञासस्व तपो ब्रहमति स तपोऽतप्यत स तपस्तप्त्वा

मनो ब्रहमेति व्यजानात मनसो ह्येव खल्विमानि भूतानि जायन्ते मनसा जातानि जीवन्ति
मनः प्रयन्त्यभिसंविशन्तीति तद्विज्ञाय पुनरेव वरूणं पितरमूपससार अधीहि भगवो ब्रहमेति
त होवाच तपसा ब्रहम विजिज्ञासस्व तपो ब्रहमति स तपोऽतप्यत स तपस्तप्त्वा

विज्ञानं ब्रहमेति व्यजानात् विज्ञानादध्येव खल्विमानि भूतानि जायन्ते
विज्ञानेन जातानि जीवन्ति विज्ञानं प्रयन्त्यभिसंविशन्तीति

तद्विज्ञाय पुनरेव वरूणं पितरमूपससार अधीहि ब्रहमेति
त होवाच तपसा ब्रहम विजिज्ञासस्व तपो ब्रहमति स तपोऽतप्यत स तपस्तप्त्वा

आनन्दो ब्रहमेति व्यजानात् आनन्दाध्येव खल्विमानि भूतानि जायन्ते
आनन्देन जातानि जीवन्ति आनन्दं प्रयन्त्यभिसंविशन्तीति

सैषा भार्गवी वारूणी विद्या परमे व्योमन्प्रतिष्ठिता स य एवं वेद प्रतितिष्ठति
अन्नवानन्नादो भवति
महान्भवति प्रजया पशुभिब्रहमवर्चसेन
महान् कीर्त्या

अन्नं न निन्द्यात् तदव्रतम् प्राणो वा अन्नम्
शरीएमन्नदम् प्राणे शरीरं प्रतिष्ठितम्
शरीरे प्राणः प्रतिष्ठितः तदेतदन्नमन्ने प्रतिष्ठितम्
स ये एतदन्नमन्ने प्रतिष्ठितं वेद प्रतितिष्ठति अन्नवानन्नादो भवति
महान्भवति प्रजया पशुभिब्रहमवर्चसेन
महान् कीर्त्या

अन्नं न परिचक्षीत तद्व्रतम्
आपो वा अन्नम् ज्योतिरन्नदम् अप्सु ज्योतिः प्रतिष्ठितम्
ज्योतिष्यापः प्रतिष्ठिताः तदेतदन्नमन्ने प्रतिष्ठितम्
स ये एतदन्नमन्ने प्रतिष्ठितं वेद प्रतितिष्ठति अन्नवानन्नादो भवति
महान्भवति प्रजया पशुभिब्रहमवर्चसेन महान् कीर्त्या

अन्नं बहु कुर्वीत तद्व्रतम् पृथिवी वा अन्नम्
आकाशोऽन्नदः पृथिव्यामाकाशः प्रतिष्ठितः
आकाशे पृथिवी प्रतिष्ठिता तदेतदन्नमन्ने प्रतिष्ठितम्
स य एतदन्न्मन्ने प्रतिष्ठितं वेद प्रतितिष्ठति अन्नवानन्नादो भवति
महाान्भवति प्रजया पशुभिब्रहमवर्चसेन महान् कीर्त्या

न कञ्चन वसतौ प्रत्याचक्षीत तद्व्रतम्

तस्माद्यया कया च विधया बहवन्नं प्राप्नुयात्
अराध्यस्मा अन्नमित्याचक्षते
एतद्वे मुखतोऽन राद्धम् मुखतोऽस्मा अन्न राध्यते
एतद्वै मध्यतोऽन राद्धम् मध्यतोऽस्मा अन्न राध्यते
एददवा अन्ततोऽन्न राद्धम् अन्ततोऽस्मा अन्न राध्यते
य एवं वेद

क्षेम इति वाचि योगक्षेम इति प्राणापानयोः
कर्मेति हस्तयोः गतिरिति पादयोः विमुक्तिरिति पायौ
इति मानुषीः समाज्ञाः

अथ दैवीः तृप्तिरिति वृष्टौ बलमिति विद्युति यश इति पशुषु ज्योतिरिति नक्षत्रेषु
प्रजातिरमृतमानन्द इत्युपस्थे सर्वमित्याकाशे

तत्प्रतिष्ठेत्युपासीत प्रतिष्ठावान् भवति
तन्मह इत्युपासीत महान भवति तन्मन इत्युपासीत
मानवान्भवति
तन्नम इत्युपासीत नम्यन्तेऽस्मै कामाः
तद्ब्रहमेत्युपासीत ब्रहमवान्भवति तद्ब्रहमणः परिमर इत्युपासीत
पर्येणं म्रियन्ते द्विषन्तः सपत्नाः परि येऽप्रिया भ्रातृव्याः

स यश्चायं पुरूषे यश्चासावादित्ये स एकः
स य एवंवित् अस्माल्लोकात्प्रेत्य
एतमन्नमयमात्मानमुपसङक्रम्य एतं प्राणमयमात्मानमुपसङक्रम्य
एतं मनोमयमात्मानमुपसङक्रम्य एतं विज्ञानमयमात्मानमुपसङक्रम्य
एतमानन्दमयमात्मानमुपसङक्रम्य इमॉल्लोकामान्नी कामरूप्यनुसञ्चरन्
एतत् साम गायन्नास्ते

हा 3 वु हा 3 वु हा 3 वु
अहमन्नमहमन्नमहमन्नम् अहमन्नादोऽहमन्नादोऽहमन्नादः
अहं श्लोककृदह श्लोककृत् अहमस्मि प्रथमजा ऋता३स्य

पूर्वं दैवेभ्योऽमृतस्य ना३भायि यो मा ददाति स इदेव मा३ अवाः

अहमन्नमन्नमदन्तमाट्नि

अहं विश्र्वं भुवनमभ्यभवाम् सुवर्न ज्योतीः य एवं वेद इत्युपनिषत्

<u>इति **तैत्रीय उपनिषति** बृगु वल्लि समाप्ता</u>